

Гнатуш В. А.

(незалежний аналітик, Київ)

ТЕНДЕНЦІЇ ЛИВАРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

В 2020-2025 РОКАХ

E-mail: vgnatush@gmail.com

Ливарна промисловість України є важливим компонентом вітчизняного машинобудування. Особливо під час російсько-української війни, коли головним завданням українських ливарників є вироблення та постачання виробів для військово-промислового комплексу, будівництва та інфраструктури країни.

Україна в 2024 р. перейшла межу в 1000 днів повномасштабної війни, яку розпочала росія в лютому 2022 р. За цей час економіка України значною мірою перебудувалась відповідно до умов війни. Повідомляється [1], що в 2024 р. ливарна галузь України виробила приблизно 380 тис. т металевих виливків, тобто впродовж 2022-2024 рр. середньорічний темп зростання (CAGR) виробництва становить 8,2 %. Виходячи з даних за 9 місяців 2025 р. [1], очікується, що за підсумком року виробництво виливків в країні сягне близько 470 тис. т.

Реалізація металевих виливків в Україні впродовж 2020-2022 рр. збільшилась від 2,978 до 4,257 млрд. грн., тобто з середньорічним темпом (CAGR) 12,6 % (табл. 1).

В подальшому за період з 2022 по 2024 р. ливарна галузь країни збільшила реалізацію металевих виливків від 4,257 до 7,899 млрд. грн., тобто з CAGR 22,9 %. Слід відзначити, що під час війни активізувалось виробництво виливків із сталі та чавуну, відповідно з CAGR 51,3 % і 23,5 % (табл. 1), незважаючи на зменшення кількості активних підприємств, відповідно, з CAGR -2,4 % та -1,7 % (табл. 2). Певною мірою, відповідно на -16,2 % та -0,3 % CAGR, впродовж 2022-2024 рр. зменшилось виробництво у вартісному вимірі лиття легких кольорових металів і лиття інших кольорових металів (табл. 1).

Таблиця 1. Реалізація продукції ливарними підприємствами України

Найменування виробництва	Код КВЕД–2010	2020 р.		2022 р.		2024 р.		CAGR (2020-2022), %	CAGR (2022-2024), %
		вартість, млн грн	частка, %	вартість, млн грн	частка, %	вартість, млн грн	частка, %		
Лиття чавуну	24,51	766,7	25,7	849,4	20,0	2943,0	37,3	3,5	51,3
Лиття сталі	24,52	1452,3	48,8	2078,7	48,8	3913,3	49,5	12,7	23,5
Лиття легких кольорових металів	24,53	524,4	17,6	678,7	15,9	399,5	5,1	9,0	-16,2
Лиття інших кольорових металів	24,54	235,1	7,9	649,7	15,3	643,5	8,1	40,3	-0,3
Разом	24,5	2978,5	100,0	4256,5	100,0	7899,3	100,0	12,6	22,9

Примітка. Вихідні дані від Держстату України [2]. Розрахунки автора

Повідомляється [1], що в Україні зростання обсягів виробництва виливків у 2025 р. було зумовлено активізацією експорту продукції. У той же час рівень завантаженості потужностей українських ливарних підприємств впродовж січня–вересня 2025 р. коливався в межах 40–70 %. Це обумовлено дефіцитом замовлень на внутрішньому ринку, зокрема з боку підприємств оборонно-промислового комплексу, машинобудування, залізничного транспорту та інфраструктури [1].

Слід відзначити, що впродовж 2020-2022 рр. обсяг капітальних інвестицій в лиття металів в Україні збільшився з 133,9 млн грн. до 134,7 млн грн., тобто з CAGR 0,2 %. За підсумком 2024 р. капітальні інвестиції в лиття металів сягнули 428,5 млн грн., що свідчить про зростання їх обсягу впродовж 2022-2024 рр. з CAGR 47,1 %. В 2025р. капітальні інвестиції збільшились у 2,3 рази проти показника 2024 р. [2]. Це свідчить про інтенсифікацію розвитку ливарної галузі України під час війни.

В результаті захоплення території України та руйнування підприємств ливарної галузі їх активна категорія за період 2020-2022 рр. і 2022-2024 рр. зменшилась з середньорічним темпом (CAGR), відповідно, на -7,1 % та -0,4 % (табл. 2).

Таблиця 2. Активні підприємства в ливарній галузі України

Найменування виробництва	Код КВЕД–2010	2020 р.		2022 р.		2024 р.		CAGR (2020-2022), %	CAGR (2022-2024), %
		кількість підприємств	частка, %	кількість підприємств	частка, %	кількість підприємств	частка, %		
Лиття чавуну	24,51	76	37,8	58	36,0	54	34,0	-8,6	-2,4
Лиття сталі	24,52	49	24,4	39	24,2	37	23,3	-7,3	-1,7
Лиття легких кольорових металів	24,53	48	23,9	37	23,0	38	23,9	-8,3	0,9
Лиття інших кольорових металів	24,54	28	13,9	27	16,8	30	18,9	-1,2	3,6
Разом	24,5	201	100,0	161	100,0	159	100,0	-7,1	-0,4

Примітка. Вихідні дані від Держстату України [2]. Розрахунки автора

В той же час є сенс відзначити, що по всім товарним групам впродовж 2022-2024 рр. уповільнився темп та зменшилась кількість неактивних підприємств порівняно з 2020-2022рр. (табл. 2).

За станом на 2025 р. до основних проблем ливарної галузі України відносяться наступні [1]: зростання вартості електроенергії; забезпечення стабільного енергопостачання при аварійних і планових відключеннях; нестача кваліфікованого робочого та інженерного персоналу; недостатня завантаженість виробничих потужностей.

В той же час проробляються перспективні напрямки розвитку машинобудування України у повоєнний час [3]. До них відносять такі сегменти машинобудування як залізничне, автомобільне, аграрне та енергетичне. При цьому необхідно масштабувати проекти виробництва важливих видів продукції машинобудування, що сприятиме завантаженню виробничих потужностей підприємств, нарощуванню зв'язків виробників з науковими установами для розроблення сучасних матеріалів і металевих сплавів, а також створенню сучасних вітчизняних брендів у сегменті машинобудування [3].

Література:

1. Клименко Степан. Ливарна галузь за 9 місяців збільшила виробництво на 15 %. 26 Листопада 2025 р. GMK Center. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/lyvarna-haluz-za-9-misiatsiv-zbilshyla-vyrobnytstvo-na-15-2/>.
2. Держстат України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.
3. Собкевич О. В. Напрями розбудови машинобудування в Україні як драйвера економічного розвитку під час війни та в повоєнний період, Національний інститут стратегічних досліджень. Січень 2024 р. 6 с.
URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2024-01/az_mashinobuduvannya_23012024.pdf/.

Гнатуш В. А.

(незалежний аналітик, Київ)

**ЕВОЛЮЦІЯ ЛИВАРНИХ ПІЩАНИХ ФОРМ У СЕГМЕНТІ
БІОРОЗКЛАДНИХ ФОРМУВАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ**

E-mail: vgnatush@gmail.com

Україна 23 червня 2022 р. отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу і тому актуальною є екологічна безпека українського машинобудування загалом і ливарного виробництва зокрема, виходячи з законодавчого регулювання в форматі країн ЄС.

Відзначається [1], що негативний вплив ливарної промисловості на навколишнє середовище пов'язаний з процесами плавлення металів та використанням мінеральних домішок, що впродовж технологічного процесу супроводжується виділенням вихлопних та відпрацьованих газів, пилу, а також утилізацією мінеральних залишків. Пил виділяється під час плавлення металу, формування піщано-глинястих сумішей, лиття і вибивання ливарних форм. При виготовленні ливарних форм і стрижнів для зв'язування піску використовуються різні добавки. В результаті під час зв'язування піску, заливання металу в ливарну